

Infraestructures a Catalunya: un col·lapse anunciat

I. Introducció

El caos que s'ha viscut al llarg de l'any 2007 al servei de Rodalies de RENFE a Catalunya, amb incidents i retards constants en el servei durant més d'un any, i amb el corol·lari final de la suspensió total del servei durant un mes, i el trasllat fins a Tarragona d'altres trens com l'Euromed, més la suspensió de línies de Ferrocarrils de la Generalitat, és el símptoma extrem d'un problema de fons: el dèficit inversor de l'Estat a Catalunya, la insuficiència del sistema de finançament de la Generalitat de Catalunya i el seu reflex en un dèficit fiscal creixent que ha esdevingut insostenible i amenaça greument el present i el futur de l'economia catalana.

En el cas de Rodalies, l'explicació més directa de la situació viscuda: les obres del tren d'alta velocitat, el traçat d'aquest a la seva entrada a Barcelona per Sants, node on coincideixen les línies de Rodalies i la nova via d'alta velocitat, i els problemes d'execució en l'obra, no poden fer oblidar que una gran part de les incidències a rodalies han estat provocades per l'estat de deteriorament de les infraestructures ferroviàries amb exemples tan gràfics com el de catenàries de més de trenta anys caient a les vies, tot plegat conseqüència de dècades on la manca d'inversió ha estat la constant.

Cal recordar a més, que les inversions de l'Estat en rodalies de Barcelona o en la xarxa d'alta velocitat afecten exclusivament a una de les funcions de l'Estat, la seva responsabilitat inversora en aquelles infraestructures que són de la seva competència, que la Generalitat de Catalunya no pot fer perquè l'Estat espanyol s'hi nega, arraconant el Govern dels catalans a només les infraestructures menors que són de la seva competència.

Ara bé, en aquest moment que s'està discutint a nivell polític, i com a conseqüència del desplegament de l'Estatut, la possible transferència de la competència en la gestió dels trens de rodalies a la Generalitat de Catalunya, sembla adient també fer un balanç del sistema de finançament autonòmic. En aquest sentit, cal ser plenament conscients que el finançament dels serveis i competències de la Generalitat de Catalunya és clarament insuficient, i que per tant, la Generalitat no podrà assumir noves competències si no vénen associades a un finançament específic o si no es reforma en profunditat el seu model de finançament, perquè en cas contrari només podrà endeutar-se per cobrir la inversió en infraestructures que l'Estat en dècades no ha fet.

A continuació, en la resta de la nota presentarem, en primer lloc, les dades de la inversió de l'Estat a Catalunya en els darrers deu anys. En segon lloc, mostrarem alguna de les mancances del sistema de finançament de la Generalitat de Catalunya. I finalment, presentarem les darreres estimacions disponibles de balances fiscals de les comunitats autònomes.

II. La inversió de l'Estat a Catalunya

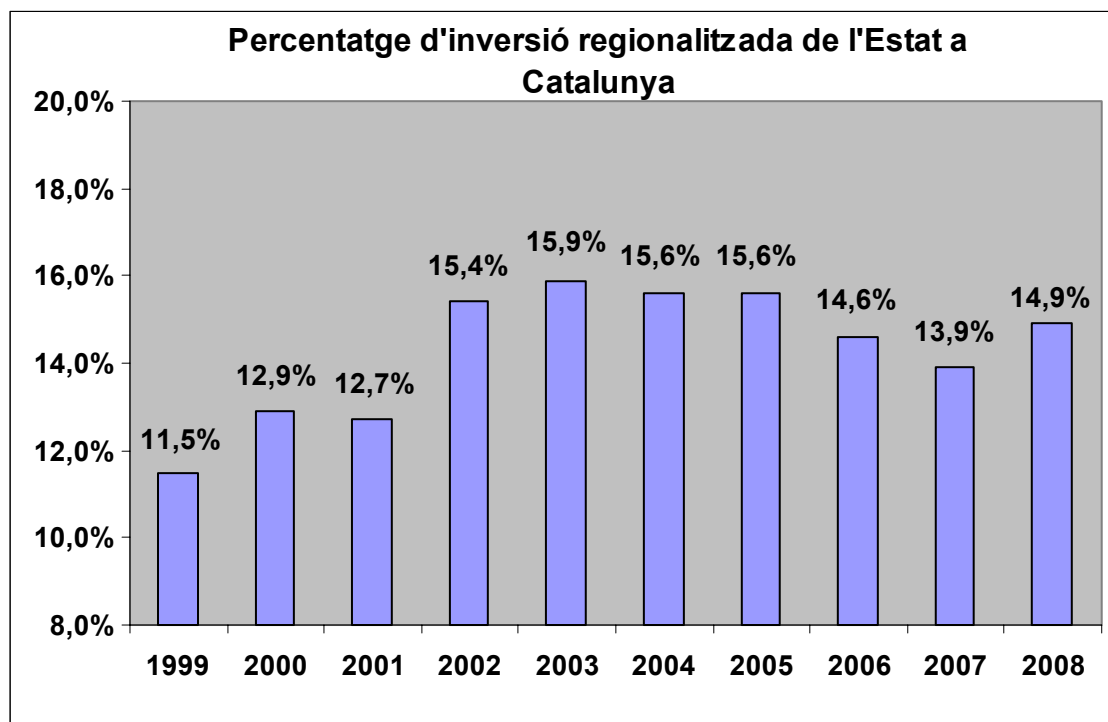
En aquesta secció presentem la sèrie que mostra quin ha estat el percentatge de la inversió real territorialitzable que ha invertit l'Estat a Catalunya en els darrers 10 anys. Les xifres corresponent a la inversió pressupostada.

Com es pot observar la inversió de l'Estat a Catalunya ha estat sempre molt inferior al percentatge que representa el PIB de Catalunya respecte al PIB de l'Estat espanyol, el 18'5 pel cap baix. Més encara, la inversió de l'Estat a Catalunya no ha arribat cap any ni tan sols a ser equivalent al percentatge que representa la població de Catalunya sobre el total estatal (al voltant del 16%). Així, les inversions pressupostades de l'Estat per habitant han estat sempre inferiors a la mitjana de l'Estat, Catalunya inclosa.

Pel que fa a la inversió efectivament executada a Catalunya ha estat sempre molt inferior a la pressupostada. En l'estudi presentat per Foment del Treball Nacional el novembre del 2007, la mitjana d'execució del període 2002-2006 del Ministeri de

Foment és del 74,2%, essent el 2003, curiosament l'any on la inversió pressupostada a Catalunya fou la més alta, de només el 69,8%.

Quadre 1

Font: *Pressupostos Generals de l'Estat (la dada de 2008 correspon al Projecte de Pressupostos Generals de l'Estat). Nota: Inversió pressupostada. El percentatge d'execució se situa per sota del 75% anual.*

III. El finançament de la Generalitat de Catalunya

El model actual de finançament es regeix per la reforma de la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes (LOFCA) de 27 de desembre de 2001. En aquest model, l'Estat i les Comunitats Autònomes de règim comú (totes excepte Euskadi i Navarra) determinen en el *Consejo de Política Fiscal y Financiera* les necessitats de despesa de les comunitats autònomes.

Les necessitats de despesa es calculen per a l'any base del model (1999) en tres grups: serveis comuns, serveis sanitaris de la Seguretat Social i serveis socials i assistencials de la Seguretat Social. Pels serveis comuns, la fórmula de càlcul de les necessitats inclou una quantitat fixa igual per a cada CCAA i un repartiment a partir d'una sèrie de variables, la més important de les quals és la població. A més, hi ha

uns fons addicionals: el de renda relativa (per CCAA amb renda inferior a la mitjana) i un fons per compensar la baixa densitat de població (Aragó i Extremadura). L'Estat dota d'una quantitat addicional a aquelles comunitats autònomes que vegin reduïts els seus recursos en relació al sistema anterior i a més, afegeix unes regles de modulació per limitar el creixement de recursos d'aquelles comunitats autònomes que obtindrien un increment de recursos molt més elevat que el de la mitjana de les CCAA, i per garantir el creixement de recursos per les CCAA relativament més pobres. Pel que fa als recursos per la sanitat, també es determinen a partir d'una sèrie de variables com la població protegida i la població de més de 65 anys. Finalment, es determinen les necessitats de recursos per serveis socials i assistencials a partir de l'índex de població de més de 65 anys.

Aquestes necessitats es financen amb els tributs cedits. En el model del 2001, els tributs cedits són l'impost de patrimoni, el de successions i donacions, transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, la taxa del joc, el 33% de l'IRPF, el 35% de l'IVA i el 40% dels impostos especials. Si amb els tributs cedits no es cobreixen totalment les necessitats, es reben recursos de l'Estat a través del Fons de Suficiència. Si amb els tributs cedits se superen aquestes necessitats aleshores la comunitat autònoma ha de fer una aportació al Fons de Suficiència (o expressat d'una altra manera el Fons de Suficiència seria negatiu per aquesta comunitat). Per tant, la clau del finançament autonòmic rau en la primera fase del model, la de fixació de les necessitats de despesa.

Una manera de visualitzar el greu problema del finançament de la Generalitat derivat d'aquest model de la LOFCA, és analitzant quin és el finançament per habitant que Catalunya obté del sistema de finançament autonòmic. En aquest cas, les dades les ha publicat el Ministeri d'Economia i Hisenda en el *Document de diagnòstic sobre el sistema de finançament de les comunitats autònomes* presentat el 27 de desembre de 2006. En el quadre 2 es presenten les dades de finançament per habitant de les CCAA de règim comú l'any 2004. El finançament per habitant de Catalunya fou de 2.171, 33 euros, una mica per sobre de la mitjana, però inferior al de comunitats com Castella la Manxa, Astúries, Galícia, Aragó, Castella i Lleó, Extremadura, Cantàbria i La Rioja.

Totes aquestes comunitats són receptores netes de solidaritat és a dir tenen superàvit fiscal. El que és de destacar és que reben solidaritat no per assolir un finançament per càpita igual a la mitjana sinó que superen el finançament per càpita de comunitats autònomes que són solidàries netes, com és el cas de Catalunya. Això és insòlit en qualsevol sistema d'anivellament: qui rep supera a qui dona.

Quadre 2. Finançament per habitant. Any 2004 (euros per habitant)

La Rioja	2.588,75
Cantàbria	2.539,02
Extremadura	2.368,24
Castella i Lleó	2.337,27
Aragó	2.303,88
Galícia	2.231,86
Astúries	2.209,09
Castella-La Manxa	2.182,19
Catalunya	2.171,33
Andalusia	2.155,14
ESTAT ESPANYOL	2.138,28
Madrid	2.055,80
País Valencià	1.967,33
Canàries	1.952,24
Múrcia	1.942,72
Illes Balears	1.918,24

Font: Ministerio de Economía y Hacienda (2006)

És clar el resultat d'aquest d'escanyament planificat de la societat catalana: la Generalitat, després de 30 anys d'autonomia, i per 7'5 milions d'habitants, té un pressupost de 32.219 milions d'euros. Escòcia, després de 8 anys d'autonomia i per 5 milions d'habitants, té un pressupost de 46.200 milions d'euros. A Catalunya li ha costat 30 anys tenir la meitat per habitant del que Escòcia n'ha obtingut en només 8 anys.

IV. El dèficit fiscal de Catalunya

El dèficit fiscal de Catalunya és la diferència entre els impostos pagats pels ciutadans i empreses de Catalunya i els béns i serveis públics que aquests reben, bé individualment, bé per inversions al territori. Com a conseqüència, per una banda del sistema de finançament autonòmic i per altra de la insuficient inversió de l'Estat a

Catalunya, aquest dèficit ha tingut una tendència creixent al llarg dels anys de recuperació de l'autonomia, assolint nivells molt elevats en els darrers anys.

L'Estat s'ha negat repetidament a publicar les balances fiscals, malgrat haver-se aprovat diverses vegades al Congrés del Diputats, però aquestes han estat calculades per diversos serveis d'estudis i per especialistes en hisenda pública i publicades en monografies científiques. En el cas de Catalunya, a més, es compta amb els càlculs de la balança fiscal que va fer una comissió d'experts proposada pel Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya.

Per il·lustrar la magnitud del problema, presentarem a continuació les sèries de la balança fiscal estimada per la *Fundación de las Cajas de Ahorros Confederadas* (FUNCAS). Aquesta fundació ha publicat les balances fiscals de totes les CCAA en el període 1995-2003. En el quadre 3 es mostren les balances fiscals del darrer any de la sèrie, el 2003.¹

---

¹ S'ha de tenir en compte que en el cas de Madrid una gran part de la despesa no territorialitzable de l'Estat (per exemple, el sou de tots els funcionaris de l'Estat que treballen a Madrid, més de 400.000) repartida comptablement entre les diferents CCAA s'executa en aquesta comunitat. En el cas que aquesta despesa pública repartida proporcionalment entre tots els ciutadans, però executada a Madrid, es computés com a despesa pública a la capital de l'Estat espanyol el seu dèficit fiscal esdevé superàvit.

Quadre 3. Balances fiscals de les CCAA, 2003 (FUNCAS)

	Milions d'euros*	Euros per habitant*	% del PIB*
1. Madrid	-14.287,0	-2.457	-10,5%
2. Catalunya	-14.203,9	-2.090	-9,4%
3. Illes Balears	-3.153,1	-3.275	-14,6%
4. País Basc	-1.715,8	-812	-3,5%
5. País Valencià	-1.592,9	-351	-1,9%
6. La Rioja	-45,3	-156	-0,7%
7. Navarra	-27,2	-47	-0,2%
8. Aragó	+35,8	+29	+0,1%
9. Ceuta	+316,6	+4.249	+24,4%
10. Melilla	+371,6	+5.455	+29,9%
11. Cantàbria	+678,5	+1.226	+6,9%
12. Múrcia	+994,5	+771	+5,1%
13. Extremadura	+2.490,0	+2.318	+16,7%
14. Castella-la Manxa	+2.598,8	+1.420	+9%
15. Astúries	+2.696,8	+2.506	+15,5%
16. Canàries	+3.587,0	+1.866	+10,09%
17. Galícia	+4.102,4	+1.487	+ 9,2%
18. Castella i Lleó	+4.864,4	+1.952	+10,5%
19. Andalusia	+9.808,8	+1.279	+9%

Font: Alcaide et al. (2005): *Balance económico regional, FUNCAS*

*Superàvit (+), Dèficit (-)

Des de l'any 2004 FUNCAS continua publicant les dades d'ingressos públics i despesa pública regionalitzades però ha deixat d'efectuar el càlcul de la balança fiscal.² A partir, però, d'aquestes dades proporcionades per FUNCAS, l'economista Jordi Pons ha calculat la balança fiscal de Catalunya per l'any 2005 per a l'Observatori del Finançament de Catalunya. Com es pot veure en el quadre 4, l'any 2005 el dèficit fiscal de Catalunya ha assolit la xifra de 19.177 milions d'euros (2.704 euros per habitant), i representa el 10.5% del PIB de Catalunya. Aquesta estimació, la més recent de què es disposa, confirma la tendència creixent del dèficit fiscal de Catalunya.

² Alcaide et al. (2006): *Balance económico regional (Autonomías y provincias), años 2000 a 2005*. . FUNCAS, Madrid.

Quadre 4. Balances Fiscals de les CCAA, 2005 (a partir de dades FUNCAS)

	Milions d'euros*	Euros per habitant*	% del PIB*
1. Madrid	-23.830,7	-3.929,0	-13,6%
2. Catalunya	-19.176,6	-2.704,1	-10,5%
3. Illes Balears	-5.311,2	-5.319,2	-23,1%
4. País Basc	-2.405,7	-1.129,3	-4,0%
5. País Valencià	-3.669,3	-768,1	-4,0%
6. Navarra	-355,3	-593,8	-2,2%
7. Aragó	-243,2	-190,1	-0,8%
8. La Rioja	-100,0	-327,8	-1,4%
9. Ceuta	+522,4	+6.888,6	+32,6%
10. Melilla	+539,2	+8.140,6	+38,7%
11. Cantàbria	+903,0	+1.594,2	+7,3%
12. Múrcia	+1.378,7	+1.016,0	+5,7%
13. Castella-La Manxa	+3.339,8	+1.738,9	+10,4%
14. Extremadura	+3.415,4	+3.134,2	+20,8%
15. Astúries	+3.477,7	+3.222,7	+16,6%
16. Canàries	+5.036,1	+2.520,9	+13,9%
17. Galícia	+5.531,4	+1.997,7	+11,2%
18. Castella i Lleó	+6.698,8	+2.654,1	+12,8%
19. Andalusia	+14.826,3	+1.867,0	+11,4%

Font: Observatori del Finançament de Catalunya (www.ofc.cat)

*Superàvit (+), Dèficit (-)

En el quadre 5 es presenten les estimacions de la balança fiscal de Catalunya realitzades per la Comissió d'Experts proposada pel Departament d'Economia i Finances. En aquest cas s'analitza el període 1986-2001. De nou, s'observa la tendència creixent del dèficit fiscal de Catalunya des del 1995. El darrer any de la sèrie, 2001, el dèficit fiscal assolía la xifra de 11.307 milions d'euros, representant el 9,2% del PIB de Catalunya.

Quadre 5. Balança fiscal de Catalunya, 1986-2001.

	Dèficit fiscal	% sobre PIB
1986	2.724	7,7%
1987	3.269	8,2%
1988	3.357	7,4%
1989	4.641	9,0%
1990	5.129	9,0%
1991	5.615	8,9%
1992	5.028	7,4%
1993	3.046	4,4%
1994	4.485	6,0%
1995	4.575	5,6%
1996	5.500	6,4%
1997	7.619	8,5%
1998	7.725	8,1%
1999	9.524	8,7%
2000	10.972	9,3%
2001	11.307	9,2%
mitjana		7,7%

Font: Departament d'Economia i Finances (2005)

IV. Conclusions

Les conclusions a què podem arribar després de la presentació d'aquest breu estudi, que d'altra banda no aporta gaires dades noves, és diàfan, tal i com ja anunciàvem en la introducció. El desgavell que s'ha viscut al llarg de l'any 2007 al servei de Rodalies de RENFE a Catalunya, amb incidents i retards constants en el servei durant més d'un any, amb el corol·lari final de la suspensió total del servei durant un mes, i el trasllat fins a Tarragona d'altres trens com l'Euromed, més la suspensió de línies de Ferrocarrils de la Generalitat, és el símptoma extrem d'un problema de fons: el dèficit inversor de l'Estat a Catalunya, la insuficiència del sistema de finançament de la Generalitat de Catalunya i el seu reflex en un dèficit fiscal creixent que ha esdevingut insostenible i amenaça greument el present i el futur de l'economia catalana.

Així mateix, no hauria de resultar sorprenent constatar que si aquest procés de discriminació efectiva, planificada i volguda cap a una de les Nacions de l'Estat s'ha produït de forma creixent i ininterrompuda en les darreres dècades no ha estat per descuit o negligència dels representants polítics, del PSOE i del PP, que dirigeixen

l'administració espanyola. En efecte, ha existit, existeix i existirà una voluntat activa d'escanyament i de compressió de les variables essencials que conformen l'economia d'una Nació, la catalana, que no és la seva, amb l'objectiu d'afavorir la seva Nació espanyola mitjançant el monopoli de l'Estat, fins a la definitiva destrucció i assimilació de la Nació catalana per l'espanyola. Mentre Espanya, i el seu Estat, no faci de Catalunya una part de la seva Nació, la tracta i tractarà com una possessió, una molèstia a eliminar: com que Catalunya no és Espanya, que sigui d'Espanya.

D'altra banda, el pes real o possible a Madrid de decisors públics de Nació catalana amb una visió imparcial del desenvolupament econòmic de l'Estat és feblement marginal, amb la conseqüència evident que davant d'un xoc d'interessos entre els catalans i els espanyols s'imposen sempre aquells que tenen més pes polític, i per tant, els interessos espanyols. Tant és així que el resultat visible avui de la pauperització dels serveis públics a Catalunya com ara els d'infraestructures, incloent-ne d'altres com el sistema educatiu en la línia del que avançava un informe publicat per una coneguda fundació aquesta passada setmana, situa aquest escenari en un extrem en el qual únicament el trencament total amb l'Estat espanyol el fa reversible.

En efecte, si el problema com demostràvem és estructural, afecta la columna vertebral de la dialèctica Catalunya-Espanya, i a més no ha generat cap antídoto mitjançant les vetustes i fracassades dinàmiques com ara la *pedagogia amb Espanya* o el canvi cap a l'*Espanya plural*, llavors la solució passa inequívocament per plantejar un discurs i una pràctica sobiranistes clars que portin aquesta Nació a la independència respecte a Espanya i a la interdependència respecte a la Unió Europea en peu d'igualtat amb la resta d'Estats lliures d'Europa, tan independent, dependent o interdependent com són Dinamarca, Itàlia o Espanya: ni més ni menys, d'igual a igual.

Sense Estat, Catalunya no té futur. Amb l'Estat a la contra, no té ni present.